

Ergenlik oluşumu ve madde bağımlılığı: Postmodernitedeki psikopatolojik bir soru*

Umur Yiğit NURAL**

Madde bağımlılığı kliniğini etkisi altında olduğu güncel tıbbi söylemden farklı bir düzlemde tartışmaya açabilir miyiz? Ana hatlarıyla tanımlayacak olursak maddeden arındırma ve madde kullanımına yeniden başlamadan koruma olarak betimleyebileceğimiz tıbbi modelin dışında, madde bağımlısıyla aktarım çalışması aracılığıyla karşılaşmak mümkün müdür? Bu iki önemli soru her geçen gün psikolog ve psikanalistlerin gündemlerini daha sık meşgul etmekte. Özellikle yoğun nüfusa sahip ve göç almaya devam eden büyük şehirlerde tanı koy-arındır-eğit modelinin baskın etkisi altındayken, kliniğin psikopatolojik boyutunun ne derecede ele alınabildiğini sorgulayabiliriz. Ayrıca madde bağımlılığı kliniğinin psikopatolojik boyutunun yanı sıra, ondan hiç de bağımsız olmayan politik ve soysal boyutunun da biz klinisyenleri çokça ilgilendirdiğini söyleyelim.

Geçtiğimiz senelerde Türkiye gündeminde fazlaca yer almış bir konu olan gençlerin çeşitli madde kullanım davranışlarına ve bunların sonuçlarına medya araçları aracılığıyla tanıklık ettik. Büyük şehirlerin meydan ve bulvarlarında aldığı maddenin etkisiyle kendinden geçmiş halde, adeta birer ölü gibi yatan genç bedenlerin ailelere, uzmanlara ya da özetle topluma verdikleri bir mesaj var mıdır? Bu bedenleri (beden olarak ele alıyoruz zira öznel bir edimi olmayan adeta birer atık gibi yere yığılmış genç insan gruplarından söz ediyoruz) ve sergilediklerini tanı koy-arındır-eğit modelinin dışında, nasıl dikkate alabiliriz? Ne artık çocuk ne de henüz bir yetişkin olmayan gençlerin, ergenlik dönüşümlerinin gölgesinde, uyuşturucu maddeyle kurdukları ilişkileri baskın tıbbi tedavi modelinin dışında, psikanalitik kuramın kavramlarından yola çıkarak düşünebilir miyiz? Bu buluşmada tam da bu sorulardan ve güncel toplumsal gerçeklikten yola çıkarak 2018 yılında kaleme aldığım “Ergenlik oluşumu ve madde bağımlılığı: postmodernitedeki psikopatolojik bir soru”¹ başlıklı klinik psikoloji ve psikopatoloji master 1 tez çalışmamı sizlerle birlikte tartışmaya açacağım.

Madde bağımlılığı kliniğini biraz önce sözünü ettiğimiz modelin ötesinde, psikanalitik kuramın kavramlarıyla anlamaya çalıştığımızda, aklımıza gelen ilk soru uyuşturucu maddenin bağımlı özne için nasıl bir ruhsal işlevi olduğu meselesidir. Zira madde bağımlısını dinlediğimizde söyleminde her seferinde bağımlısı olduğu, yokluğunda ihtiyacını duyduğu ve neredeyse onsuz yaşayamaz hale geldiği maddeyi dinleriz. Hatta uyuşturucu maddenin neredeyse öznenin ürettiği gösterenlere yapıştığını söyleyebiliriz: “Merhaba, ben madde bağımlısıyım...” Hastanelerde ve terapi odalarında daha sık karşılaşmaya başladığımız madde bağımlısı öznelere ve söylemleri, her geçen gün psikanalistlerin ilgisini daha çok çekmektedir.

İkinci dünya savaşının hemen öncesinde, toplumdaki huzursuzluğun birçok farklı boyutta hissedildiği bir dönemde, Freud'un *Uygurlik ve hoşnutsuzlukları* metninde madde bağımlılığından ve

* Dr. Öğr. Ü. Elif GÖÇEK'in İstanbul Bilgi Üniversitesi Klinik Psikoloji master programı, Çocuk-Ergen alt dalında vermekte olduğu PSY 516 dersinde 7 Mayıs 2021 tarihinde gerçekleştirilen sunumun metnidir.

** Klinik psikolog, formasyonda psikanalist, u.nural@windowslive.com

¹ Nural, U.Y., *La construction adolescente et la toxicomanie: une question psychopathologique dans la postmodernité* [mémoire de master 1], Université Paris VII, Paris, France, 2018.

uyuşturucu maddenin işlevinden bahsettiği hatırlayalım. Freud burada uyuşturucu maddenin işlevini öznenin kültürden kaynaklanan huzursuzluğuna bir yanıt olarak gerçekleştirdiği bir buluş olarak ele alır. Semptomundan rahatsız olan öznenin başvurduğu bir avuntu olarak madde, diyebiliriz. Öte yandan Lacan, 1975 yılında kartel günlerinin kapanış söylevinde kaygıyla ilgili konuştuğu bir bölümün sonunda uyuşturucu maddenin işleviyle ilgili yerinde bir saptama yapar. Freud'un öznenin uyuşturucu maddeyi semptomunun bir dış sancısı gibi durmaksızın sızlaması karşısında çözüm olarak dışarıda, bir gerçeklik nesnesi olarak bulduğuna dair görüşünü akılda tutarak, maddenin ruhsal işlevini kendi kuramının kavramlarıyla genişletir. Uyuşturucu madde için bundan başka bir tanım yoktur diyerek “uyuşturucu madde fallusla olan evliliğin feshine izin verir”² görüşünü öne sürer. Lacan'ın bu saptamasını Askofaré ve Sauret, madde bağımlılığının cinsellik ve söylemle ilişkisini inceledikleri çalışmalarında başka bir biçimde ele alır: “Uyuşturucu madde, bedenin fallusla olan evliliğini feshetmenin tek yoludur.”³

Burada bizim fallus olarak karşıladığımız ama orijinal metinde Fransızca *petit-pipi* olan kelime erkek çocukların penisleri için kullanılan çocuksu bir ifade olarak düşünülebilir. Lacan'ın bu ifadeyi kullanmasına şaşırılmamalı. Zira bu ifade, tam da kaygıdan bahsederken, çocukların cinsiyetleri fark etmeksizin kat etmek zorunda kaldıkları öznellikleri için çok önemli bir ruhsal işlem olan Ödip'e gönderme yapmaktadır. Öznellik için yapıcı ancak aynı zamanda kaygının deneyimlendiği bu zaman, *petit-pipi*ye bedenin bir çıkıntısı olma özelliğinin yanı sıra mantıksal bir anlam ve simgesel bir boyut kazandırır. Çocukların bu çıkıntıya sahip olanlarla olmayanlar arasındaki farkı deneyimlediği anları hatırlayalım... Aslında kaygı da bedenin bu çıkıntılı parçasına simgesel boyutu kazandıran ve dilsel bir işlem olan kastrasyonun kaygısından başka bir şey değildir. Dürtülerin kaynağı olan bedenin gerçeğinin yani et bedenin bastırılması ve şimdi simgesel bir boyut kazanmış olan *petit-pipi*nin yani fallusun bedenle evliliğini, öznenin dilin içine yerleşerek konuşan ve cinsiyetlenmiş bir varlık konumu kazanması olarak anlayabiliriz. Yani başlangıçta yoğun bir uyarılma ve doyumun yatağı olan beden bastırılır ve bu evlilikle birlikte bir *Gestalt* kazanarak beden imgesiyle örtülür. Böylelikle insan varlığının insanileştiğinden ve benzerleriyle bir arada yaşayabilme özelliği kazanabildiğinden bahsedebiliriz. Lacan'ın yaptığı tanım, uyuşturucu maddenin insan varlığını insanileştiren *beden-fallus* birlikteliğini hedef aldığını göstermektedir. Bu da biz klinisyenler için şaşırtıcıdır zira özne ancak Ödiple birlikte gerçekleştirebildiği bu evliliği yeniden gözden geçirmek zorunda kaldığı başka bir ruhsal işlemde geçmek zorundadır. Bizim ergenlik oluşumu dediğimiz işlemde.

Ergenlik dönüşümlerini ve öznel yapı üzerindeki etkisini inceleyerek Lacan'ın uyuşturucu maddeyle ilgili tanımında bahsettiği beden ve fallus kavramlarını, aralarındaki ilişkiyi ve uyuşturucu maddenin bu ilişki üzerindeki işlevini daha iyi kavrayabiliriz. Zira, madde bağımlılığı meselesi, Rassial'ın da belirttiği üzere, bizi hemen ergenlik kargaşasındaki öznenin sorunsalına gönderir.⁴ Ergenin bedeni ve beden imgesiyle; bağlantılı olarak da cinsiyet, cinsellik, yaşamın anlamı, çalışma ve sevme gibi öznel mefhumları damgalayan ve düzenleyen fallik göstereniyle ilgili meseleleri gözden geçirdiğini, daha doğrusu ergenliğe has dönüşümler nedeniyle gözden geçirmek zorunda kaldığını söyleyebiliriz. Burada

² Lacan, J. “Séance de clôture des journées d'étude des cartels”, *Lettre de l'EFPP* içinde, no. 18, 1975, s. 268.

³ Askofaré, S., Sauret, M.-J., “La toxicomanie : perspective psychanalytique, sexualité et discours”, *Filigrane* içinde, no. 7, 1998, s. 73.

⁴ Rassial, J.-J., *L'Adolescent et le psychanalyste*, Paris, Éditions Rivage, 1990, s. 97.

ergenliği bir gelişim döneminden çok, öznenin hayatında içinden geçmek zorunda olduğu en önemli kavşaklardan biri olan öznel bir zaman olduğunu belirtelim. İlkini Ödip'in zamanı olduğunu hatırlatabileceğimiz bu kavşaklardan ikincisi ve düğümleyeni ergenlik oluşumundan başkası değildir. Bu nedenle, biyolojik yaşı ne olursa olsun, aktarım çalışması içinde dinlediğimiz bir madde bağımlısının aslında her seferinde ergenlik oluşumuna dair çıkmazlardan, ıstıraplardan ya da kopuşlardan bahsettiğini varsayabiliriz. O halde öncelikle ergenlik oluşumunun nasıl bir süreç olduğunu açıklamayı ve uyuşturucu maddenin ergenler için neden çok uygun bir başvuru nesnesi olduğunu saptamayı deneyeceğiz. Tabii günümüz toplumsal söyleminin düzenlenişinin öznel üzerindeki etkisini de hesaba katarak.

Öznenin hikayesinde karşılaşmak zorunda kaldığı iki önemli kavşak olduğunu dile getirdik. İlk kavşağa, çocuğu cinsiyetlenmiş, konuşan bir varlık olarak belirleyen ve kuşak farkının kavranabilmesini sağlayan, sonuna kadar simgesel bir işlem olan kastrasyon damgasını vuracaktır. Bu işlem ardında çocuğun yitirdiği doyum nesnesine dair bir düşlem ve bir vaat bırakır. Biz buna ifadesi "ben büyüyünce..." biçiminde olan ödipal vaat adını vermekteyiz. Bu vaat çocuğu en azından erinliğe yani bedeninde ortaya çıkacak olan dönüşümlere kadar avutacaktır. Böylelikle kastrasyona dair kaygı yükünü de azalacaktır: Çocuk yitirmek zorunda kaldığı nesnesinin biricik sahibinin babası olduğunu varsayacak ve fallusun imgesel niteliğini de gelecekte sahip olmak üzere babaya atfedecektir. Fallusun imgesel niteliği diyerek kuramsal bir ayrımı da dile getirmiş oluyoruz. Zira fallus ya da başka bir deyişle fallik gösteren öznenin gösterenlerini belirleyen ve üzerinde gezinebilecekleri hattı çizen temel gösterendir. Fallusun imgesel niteliği ya da imgesel fallus ise Nasio'nun belirttiği gibi kastrasyon tarafından kopuşu amaçlanan ve tüm güçlülük yanılısamasını destekleyen nesnedir.⁵ Fakat burada belirtmeliyiz ki fallusun simgesel boyutunun özne tarafından tam olarak kavranabilmesi ancak ergenlikte, Öteki cinsiyetle karşılaşmadan itibaren mümkün olacaktır. O zamana kadar çocuk için fallus meselesi sahip olunan ya da olunmayan imgesel mantığının baskın olduğu bir çerçeve içerisinde ele alınır. Burada örnek olarak çocuklukta kahraman babayı, kraliçe anneyi ya da günümüzde sıkça karşılaştığımız kral çocuğu verebiliriz.

İkinci kavşak olan ergenlik ise daha en başında erinliğin tokadıyla damgalanır. Erinliğin öznellik üzerindeki etkisine dair en güzel benzetmelerden birini Dolto ıstakozların kabuk değiştirme sürecini örnek vererek yapmıştır.⁶ Kabuğuna sığamayan ve baskı altında kalan ıstakoz bir şekilde ondan kurtulmalı, kabuğunu değiştirmelidir. Bu değişim, ıstakozlar gibi ergeni de kendi içinden, bedeninden yakalar ve çocukluğa dair beden imgesini sonuna kadar zorlar, hatta paramparça eder. Ergenlik oluşumundaki bu aşamayı ergenin bedenin zevkiyle travmatik karşılaşması olarak düşünebiliriz. Lesourd erinlikteki bu travmatik karşılaşmanın etkisini "beden imgesinin tümünü altüst eden bedenin gerçeği üzerindeki bir istila"⁷ saptamasıyla tanımlar. Bu istilaya örnek vermek için günlük yaşamda genç erkeklere *delikanlı* kelimesiyle seslenildiğini hatırlayalım. Kelimenin tam da erinliğin altüst edici boyutuna yani bedendeki radikal dönüşümlerine vurgu yaptığını fark etmemiz zor olmasa gerek.

⁵ Nasio, J.-D., *Psikanalizin yedi temel kavramı*, Ankara, İmge Kitabevi Yayınları, 2018, s. 66, çev. Soysal, Ö, Erşen, M.

⁶ Dolto, F., *La cause des adolescents*, Paris, Éditions Robert Laffont, 1998, s. 16.

⁷ Lesourd, S., *Adolescences... Rencontre du féminin*, Toulouse, Édition Érès, 2009, s. 48.

Radikal biyolojik değişimlerin ruhsallıktaki en büyük etkisi biraz önce kastrasyondan bahsederken değindiğimiz ödipal vaadin üzerinde olacaktır. Artık neredeyse anne ve babası kadar yetişkin olan (!) ergen için bir zamanlar kastrasyona dair kaygının gölgesinde bastırılmış olan beden zevkinden kaynaklanan *ilksel uyarılma-doyum** yeniden gündeme gelir. Bununla birlikte çocukluğun kahraman babasına ya da kraliçe annesine atfedilen fallusun imgesel niteliğinin gerçekte bulunmadığını, yerine gelmediğini kavrayan ergen, ona kendisini dayatan bedeninin zevkiyle baş başadır şimdi. Doyum nesnesine ne o ne de bir zamanlar onların tekelinde olduğunu varsaydığı ebeveynleri sahip değildir. Bu hayal kırıklığı çocukluğun ruhsal mantığını bir arada tutan simgesel referansların da *arızalanmasına*** neden olur: İlksel uyarılma-doyumu sınırlandıran ve denetim altına alan bastırma mekanizması arızalanmıştır. Çocukluğa dair ruhsal mekanizmaların askıya alınmasıyla birlikte ergen, fallusa sahip olduğu varsayılan kahraman babanın, yani çocukluğun herhangi bir eksiklikle damgalanmamış ve fallusun imgesel niteliğiyle süslenmiş Öteki'sinin de eksikli, konuşan bir varlık olduğu gerçeğiyle karşılaşır. Öteki'de zuhur eden delik çocuğun o güne kadar hakkında emin olduğu yaşam, ölüm, cinsiyet, cinsellik gibi mefhumları şüpheye düşürür. Artık ne yaşamın anlamı sorusunun tutarlı bir yanıtı vardır ne de ölüm gerçeği kolayca kavranabilir, anlaşılabilir... Bu nedenle ergen Öteki'de zuhur eden delik karşısında yutulma, yok edilme tehdidiyle karşı karşıya kalır. Ayrıca biraz önce dile getirdiğimiz ilksel uyarılma-doyumun, simgesel referansların arızalanması nedeniyle bastırıldığı yerden geri dönerek özneye kendini dayattığı yer de işte Öteki'deki bu deliktir. Yetişkin figürleri karşısında bir türlü anlaşılmadığını ve her seferinde haksızlığa uğradığını dile getiren ergenleri düşünelim. İşte bu ıstıraplar hep bu deliğin karşısında gündeme gelmektedir. Ayrıca ergen Öteki cinsiyetle kalkıştığı ilk cinsel ilişki girişimlerinde de hayal kırıklığını çarpıcı bir biçimde deneyimler. Bir zamanlar gelecekte sahip olacağı vaadedilmiş doyum nesnesine ne o sahiptir ne de talep ettiği Öteki ona bu nesneyi verebilir. Fallusun imgesel niteliğine dair yaşanan bu hayal kırıklığının sonucu olarak ergenin, Soysal'ın "yapıcı bir duraksama"⁸ olarak belirttiği bir melankolikleşme içinden geçtiğini söyleyebiliriz. Böylece ergen öznelliğini bir arada tutabilmek için fallusun simgesel boyutunu kavramaya dair ruhsal bir çalışma yapmak zorunda kalacaktır.

Öznellik için dönüm noktası olan bu kavşakta ergenin melankoliden sıyrılarak arzusuna atılım verebilmesi ancak gerçekleştireceği ergenlik icadıyla mümkün olabilir. İcadın öznenin Öteki'de zuhur eden yapısal eksiklikle arasına mesafe koyabilmesine dair bir önemi vardır. Bu da ancak fallusun yani fallik gösterenin simgesel boyutunun özne tarafından içselleştirilebilmesiyle mümkündür. Fallusun alınıp verilebilen bir nesne değil ama öznelikteki eksikliği temsil etmeye gelen temel gösteren olduğunu hatırlayalım.

* İlkel uyarılma-doyum (l'excitation-satisfaction primaire) Lesourd'un ortaya attığı bir kavramdır. Bu kavram bizi "Lacan'a göre var olmanın zevki olan, kaynağını öznedenden (et bedenden) aldığı kadar nesneden (anneden) de alan uyarılma ve doyumun olduğu" tam bir zevke gönderir (a.g.e., s. 60).

** Arıza (la panne) kavramı Rassial tarafından "gelişimde meydana gelen bir kopma" durumunu belirtmek için ortaya atılmıştır (Rassial, J.-J., "L'opération adolescente et la limite de l'enfant à l'adulte", in *Le passage adolescent, de la famille au lien social*, Rassial, J.-J. (dir.), Toulouse, Éditions Érès, 1996, s. 36). Yazının başındaki tanıma gönderme yaparsak, burada söz konusu olan arızanın beden gerçeği ile fallik gösteren arasındaki bağlantıyı sağlayan simgesel referansları ilgilendirdiğini söyleyebiliriz.

⁸ Soysal, Ö., *Ergenlikte melankolikleşme: Öznellik için yapıcı bir duraksama*, 2017, http://www.ozgesoysal.com/uploads/dosya/15055119352e2d-ergenlikte_melankoliklesme.pdf.

Söz konusu madde bağımlısı ergen olduğunda, öznel bir icat geliştirme girişiminin yerine Öteki’de zuhur eden deliği, eksikliği tıkamaya dair bir çaba bulunmaktadır. Öteki’deki eksikliğe dair hiçbir şey bilmek istemeyen ve onunla karşılaşmaktan kaçan ergenin kendi zevkini garantilemek için uyuşturucu maddeyi bir tıpa gibi kullandığını söyleyebiliriz. Zira ergenlik icadı aracılığıyla Öteki ile yeniden kurulmak zorunda olan bağlantı, kastrasyonun ve sonucu olan yapısal eksikliğin (ilksel uyarılma-doyumun kökensel olarak bastırılması ve fallik zevkin ikamesi) tanınmasından geçmekte, fallusun da öznellikteki bu eksikliğin göstereni olarak konumlandırılmasını gerektirmektedir. Lacan’ın uyuşturucu maddeyle ilgili tanımını göz önüne aldığımızda, bağımlı ergenin madde kullanımıyla birlikte bedeni ve bedeninden aldığı zevkle baş başa kaldığını, ayrıca fallusla zaten arızalanmış halde bulunan bağlantısını tamamen iptal etmeye yeltendiğini söyleyebiliriz. Fallusun öznenin ürettiği diğer gösterenlerin motoru işlevini gördüğünü ve öznenin yapısal eksikliğini temsil etmeye gelen temel gösteren olduğunu belirtmiştik. Uyuşturucu maddeyi ergenlik dönüşümleriyle birlikte yüz yüze geldiği yapısal eksikliğini tıkayan bir tıkaç olarak kullanan ergenin böylece öznelliğini de susturduğunu gözlemlemekteyiz.

Istırabını gösterenleri aracılığıyla söze dökemeyen madde bağımlısı ergen bedeninde ortaya çıkan acıyı deneyimlemektedir. Acı, dilsel bir dolayımından geçerek sınırlandırılmamış zevkin bedeninde, gerçekte belirşidir. Acıyı dindirmenin tek yolu vardır; maddeyi sonuna kadar tüketmek. Bu durum madde bağımlısı öznenin aktarım çalışmasında nasıl ele alınacağı sorusunu da ortaya çıkaracaktır. Istırabını sözcükler aracılığıyla aktarmaktansa bedeni üzerinde radikal bir biçimde deneyimleyen özneyi hangi yapısal kategoriden itibaren duyacağız? Lacan’ın uyuşturucu maddenin işleviyle ilgili tanımından yola çıkarak diyebiliriz ki madde bağımlısı klasik psikopatolojik yapının dışında yer almaktadır. Ne tam olarak psikozlarda gördüğümüz hesaptan düşmeden ne nevrozlardaki bastırma mekanizmasından ne de sapkınlıklardaki “biliyorum ama yine de” mantığından bahsedemediğimiz, öznenin maddeyi sonuna kadar tüketerek bedeninin gerçeği ile fallik gösteren arasındaki bağlantıyı iptal etmeyi hedeflediği bir klinikten bahsediyoruz. Bununla birlikte Lesourd’a göre maddeye bağımlılık “psikotiğin gerçek dayanağı, sapkının fetişi ve nevrotiğin semptomatik anlaşması olabilir”.⁹ Öyleyse, maddeye bağımlılığı ergenlik kliniğinde çocukluğun arızalanmış simgesel referanslarının yerine işlemek üzere Öteki’deki eksiklikle baş etmeye getirilen bir çözüm olarak da ele alabiliriz. Ergen tutarlı bir yetişkin söylemiyle ve bu söylemi üzerine giyebilen figürlerle karşılaşmadığı yerde, öznelliğini “cinselliğin ve anlamın zevki olan fallik zevkin karşısında bedeninin zevkinin seçimi üzerine kurulmuş”¹⁰ bir konuma yerleştirmektedir. Peki, maddenin tüketilmesi gerçekten bir çözüm müdür? Ergenin arzusunun kayıp nesnesi olarak ruhsallığında temsil edemediği şeyi gerçeklikte bir tüketim nesnesi olarak bulması, bedeni ve Öteki’yle olan arızalanmış ilişkisini nasıl düzenlemektedir? Bu da bizi farklı bir sorunsala, uyuşturucu maddenin toplumsal söylemdeki konumu meselesine götürecektir.

Günümüz postmodern toplumsal söyleminde tüketim nesnesinin özel bir yeri bulunmaktadır. Söylemin etkisiyle parlatılan tüketim nesnesi özneye arzusunun gerçekleşebileceği, ondan zevklenebileceği imgesel yanılsamasını sunar. Bununla birlikte, öznenin gerçeklik nesnelileriyle kurduğu

⁹ Lesourd, S., *La construction adolescente*, Ramonville Sainte-Agne, Éditions Érès, 2007, s. 177.

¹⁰ Askofaré, S., Sauret, M.-J., *op. cit.*, s. 74.

bağ kadar Öteki ve bedeniyle kurduğu bağda da bu yanılısamanın etkileri kendini gösterir. Partner bulma uygulamalarının popüleritesi, sosyal medyadaki fotoğraf filtrelerinin kullanımının yaygınlaşması, sonu gelmeyen estetik operasyonlar ve gün geçtikçe artan aşk cinayetleri örnek olarak verilebilir. Sıraladığımız örneklerdeki ortak nokta, öznenin muhatabı olduğu her bir nesneyi (sevgilisi, bedeni, arkadaşları gibi) birer tüketim nesnesiymiş gibi hesaba katmasıdır. Ayrıca, tüketim nesnesine dair bu yanılısama Lesourd'un tespitine göre güncel toplumsal söylemi düzenleyen temel anlatılardan biridir: "Tüketim nesnesinden zevkleniyorum, o halde varım."¹¹ Öyleyse ergenler, yetişkinler ve hatta çocuklar arasında artan madde bağımlılığı vakalarına da şaşırılmamalı! Bu yanılısamanın madde bağımlısı üzerindeki en dramatik sonucu ise kastrasyondan ekonomide bulunarak var olabilmek için her madde tüketiminde, bu maddenin bir zamanlar ona vaadedilen ancak kökensel olarak yitirdiği doyum nesnesinin yerini hiçbir zaman alamadığı gerçeğinin radikal olarak belirşidir. Oysaki güncel söylem öznenin doyum nesnesine ulaşabilmesinin mümkün olduğunu, aksi halde bunun öznenin beceriksizliği olduğunu buyurur! Uyuşturucu maddenin yokluğunda bağımlı ergenin yaşadığı yoksunluk nöbetleri bu dramatik durumun en çarpıcı örneklerinden biridir. Öznenin kurulumunun farklılaşmalardan ve nesnesinden kökensel olarak kopuşundan itibaren mümkün olduğunu hatırlatalım. Öznedeki kökensel delik içi doldurulup, kapatılabilecek bir yokluk hali değil ama kaynağını simgesel işlem olan kastrasyondan alan yapısal bir eksiklik. Uyuşturucu maddenin işlevi de öznellikteki bu yapısal eksikliği ortadan kaldırmaya muktedir değildir. Bununla birlikte uç vakalarda uyuşturucu bağımlılarının yüksek doz tüketerek canlarına kıydığından, yani son kertede sınırı ancak ölümün gerçeğinde bulabildiklerinden bahsedebiliriz.

İnsani ilişkilerin gündelik tüketim nesnelere mantığına indirgendiği bir toplumsal düzenlenişte kendisine özdeşim kurabileceği yetişkin figürlerini bulamayan özne, ergenlik kargaşasından kurtulabilmesinin ve var olmaya devam edebilmesinin yollarını uyuşturucu madde tüketiminde aramaktadır. Ergenlerin Bu arayışının, postmodern toplumsal düzenimizde gerçekleştirdikleri özneliklerini ifade etmenin yeni bir biçimi olarak düşünmek mümkün müdür? Bir noktayı netleştirmek gerekirse, madde bağımlısı ergenin uğraşmakta olduğu şeyin hayati bir mesele olduğunu belirtelim. Lesourd'un deyişleriyle uyuşturucu maddeyi "tüketimde amaçlanan şey artık mutluluk arayışı değil, unutmaya ve kendini kaybetmeye arayışdır, yani öznenin dünyayla ilişkisinde geçici olarak yok olması, öznenin 'aphansisi'dir".¹² Zaten madde bağımlısı özneyi klasik psikopatolojik yapıların dışında konumlandırmamızın en önemli nedeni de geçici de olsa dünyayla kurdukları ilişkinin dışında kalmayı beden gerçeği üzerinden deneyimleme girişimleridir.

Sonuç olarak, büyük şehirlerin sokaklarında hareketsizce yatan, kendini kaybetmiş, kendinden geçmiş, herhangi öznel bir edimi olmayan genç bedenlerin izleyenlerin yüzüne tokat gibi çarptığı mesele insanlaşmayla ilgilidir. Tekrar edelim, ergenin karşılaştığı en çetrefilli zorluk "bedenimle ve Öteki'yle olan ilişkiyi nasıl düzenleyeceğim" sorusunun belirşidir. Psikanalitik açıdan baktığımızda, insan varlığının kendi bedeni ve Öteki'yle kurduğu ilişkilerin temellerinden birinin ölülerle ilgilenmeye başlaması olduğunu söyleyebiliriz. Ölülerle ilgilenmek en temelde ölüm mefhumunu ruhsallıkta imkânsız

¹¹ Lesourd, S., *Özne nasıl susturulur? Söylemlerden liberal laf ebeliklerine*, Ankara, Doğu Batı Yayınları, 2018, s. 91, çev. Soysal, Ö. Edeş, Ü.

¹² a.g.y., s. 244.

olarak temsil edebilmek ve benzerini de bir özne olarak hesaba katabilmek koşuluna dayanmaktadır. İnsanlığı doğrudan ilgilendiren bir başka güncel konu için söylediğimiz şu sözleri hatırlatalım: “İnsan, ölümü ancak kaybın ve bilinmeyen tarafına koyup, bu kaybı üstlenip simgeselleştirilmesiyle özne konumuna yükselmiş ve temsilin dolayımına girmiştir.”¹³ Madde bağımlılığı kliniğinde ise gündemde olanın tam da kaybın üstlenilerek ruhsallıkta temsil edilmesi işleminin iptal edilmeye ve hakkında hiçbir şey bilinmek istenmemesine dair olduğunu belirtebiliriz. Benzerlerimizle ilişkimizi düzenleyen toplumsal bağın düzenlenişinin ve Öteki ile bağlantımızın dışında kalmak pahasına...

Kaynaklar

ASKOFARÉ, S., Sauret, M.-J., “La toxicomanie : perspective psychanalytique, sexualité et discours”, *Filigrane* içinde, no. 7, 1998, s. 73.

DOLTO, F., *La cause des adolescents*, Paris, Éditions Robert Laffont, 1998, s. 16.

FREUD, S. (1929), “Uygurlık ve hoşnutsuzlukları”, *Uygurlık, toplum ve din* içinde, İstanbul, Payel Yayınları, 2015, çev. Kapkın, E.

LACAN, J. “Séance de clôture des journées d’étude des cartels”, *Lettre de l’EFP* içinde, no. 18, 1975, s. 268.

LESOURD, S.,

¹³ Nural, U.Y., *Covid-19’un çağırısı: Danse Macabre*, 2020, <http://www.ozgesoysal.com/uploads/dosya/15872121899d4c.pdf>.

- *Adolescences... Rencontre du féminin*, Toulouse, Édition Érès, 2009, s. 48.
- *La construction adolescente*, Ramonville Sainte-Agne, Éditions Érès, 2007, s. 177.
- *Özne nasıl susturulur? Söylemlerden liberal laf ebeliklerine*, Ankara, Doğu Batı Yayınları, 2018, s. 91, çev. Soysal, Ö. Edeş, Ü.

NASIO, J.-D., *Psikanalizin yedi temel kavramı*, Ankara, İmge Kitabevi Yayınları, 2018, s. 66, çev. Soysal, Ö, Erşen, M.

NURAL, U.Y.,

- *Covid-19'un çağırısı: Danse Macabre*, 2020,
<http://www.ozgesoysal.com/uploads/dosya/15872121899d4c.pdf>.
- *La construction adolescente et la toxicomanie : une question psychopathologique dans la postmodernité* [mémoire de master 1], Université Paris VII, Paris, France, 2018.

RASSIAL, J.-J.,

- "L'opération adolescente et la limite de l'enfant à l'adulte", in *Le passage adolescent, de la famille au lien social*, Rassial, J.-J. (dir.), Toulouse, Éditions Érès, 1996, s. 36
- *L'Adolescent et le psychanalyste*, Paris, Éditions Rivage, 1990, s. 97.

SOYSAL, Ö., *Ergenlikte melankolikleşme: Öznellik için yapıcı bir duraksama*, 2017,
http://www.ozgesoysal.com/uploads/dosya/15055119352e2d-ergenlikte_melankolikleşme.pdf.